This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

संपूर्ण

७१

॥ह॥ पोथि राक्षसकाव्यलोयपोथि बुटिचिहोय॥

Acc. NO. ~~2124~~ M-1672
Title - राक्षस काव्य टीका.
Author - ?
Date - ?
Sub - काव्य.
folio - 12
Xerox - 22

Checked 2012

KKSU LIBRARY RAMTEK 441 106 M-1672 Dist Nagpur

1

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१

॥श्री॥गणेशाय नमः॥ कश्चिद्वनं बहुवने विचरन्वयस्थो वव्रयां वनात्मवदनां वनितां व
नाद्भुतम्॥ तर्वर्यविमद मुदीक्ष्य समुच्छ्रितं खेनागामिमां मकलः सकलां बभाषे॥१॥ न
त्वा गणपतिं देवं पितरं च सदाशिवं॥ बालव्युत्पत्तिसिध्यर्थं टिप्पणं क्रियते मया॥ आद्य
न्वयमुखेनैव सर्वं च क्रियते मया॥ नामूलं लिख्यते किंचिन्नानपेक्षितमुच्यते॥२॥ प्रारी
प्सितस्य निष्प्रत्यूहसमाप्तिकामनया कृतं वस्तुनिर्देशात्मकं मंगलं शिष्यशिक्षायै निबं
धन्वस्तुनिर्देशं कथयांप्रस्तौति॥ आशीर्नमस्क्रियावस्तुनिर्देशणत् कश्चिदिति॥ अनिर्दिष्टना[illegible]
मा बापुरुषः॥ इमां वक्ष्यमाणां गां वाचं वनितां बभाषे उक्तवान् स्वर्गेषु पशुवाग्वज्रदिङ्नेत्रघृणि
भूजलेलक्ष्यं दृष्ट्ये॥ स्त्रियां पुंसि गौ लिंगं चिह्नशेफ्यो॥ इत्यमरः॥ किं कुर्वन्॥ वनं काननं क्वचि
न्न कथं भूतं वनं॥ बहुवनं बहुवनानि उदकानि यत्र तद्बहुदकमित्यर्थः॥ वनं काननं नीरयोरि
त्यमरः॥ किं विशेषो नाम वयस्थः वयसि तारुण्ये स्थितो वयस्थस्तरुणो युवेत्यमरः॥ वयः पक्षिणि ३

श्री

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वाल्यादौवयोयौनमातृकेरतिविस्वः किंभूतांवनितां ॥ वरयांमास्मेधीनां ॥ पुनः कथंभूतां ॥ च
नात्मवदनां ॥ वनंजलंतदेवआत्मायस्यसवात्माचंद्रस्तेनतुल्यंवदनंमुखंयस्याः सातां ॥ वनात्म
वदनां ॥ पुनः कथंभूतां ॥ वनच्छंजलेनाद्रिकृतांखेआकाशेलवैर्यैरिम्रदंसमुत्थितेमुदिश्य ॥ त
खेवृक्षास्तेषामग्रिरग्नितवैरैः अरिः उदकंतत्रदरातीतितवैर्यैरिग्नरोमेधः चंदवामदको
हर्षेविव्हलः ॥ कलाभिः सहवर्त्ततेसकलातांसकलांसमस्तांबभाषे ॥ अत्रकाव्येसर्वत्रसंतिल
काव्हत्तं ॥ वसंततिलकाभोजौगौगः ॥ १ ॥ पश्याकुदमिगिरितेरघुकुमारान्सान्भूदेवराजरि
पुराम्रुसमावधूतान् ॥ वैश्वानरारिपुरि[illegible]धारारभिभूतैर्द्वयोःरावुभिस्त्वमाश्रितपु ॥ ३ ॥
ष्पशोभान् ॥ टिका ॥ हेअब्जेकमलेनेत्रेगिरितेरघुकुमारान्सास्वान्पश्यावलोकय ॥ कुसि
तामाताअंबालस्तमानाव्हायषांतात्कदंबानीसर्थः ॥ कथंभूतांत्कदंबान् ॥ भूदेवराजरिपुरा
नुसमावधूतान् ॥ भूदेवाः ब्राह्मणास्तेषांराजाचन्द्रस्तस्यरिपुमेघ ॥ आछादकत्वात् ॥ तस्यत्र

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

२

शत्रुर्वातः तेनावधूताकंपितान् । पुनः किंभूतान् दृक्श्रोत्रशत्रुभिरुपाशितपुष्पशोभान् दृगेव
श्रोत्रं येषां ते दृक्श्रोत्राः सर्पाः तेषां रिपवो मयूराः तैरुपासितपुष्पशोभा येषां तान् कीदृशैः
दृक्श्रोत्रशत्रुभिः वैश्वानरारिजरिपुत्वधाराभिभूतैः वैश्वानरस्य रिपुः उदकं तत्र जाता मत्स्याः
तेषां रिपुः कैवर्तः स्वर्पाको नाम तस्वातसौ कामः तस्य धाराः बाणास्तैरभिभूतैः ॥२॥ सिक्ता
पु।५ क ॥ पश्याद्रिसारसदृशीभिरद्भिरावयंत्यमरगुब्धरणीमहीघ्नः ॥ अब्दः सिताभिरसितैः मि
ञ्वालैः खगाभिवर्जितैः [redacted] सितैरिव विभाति वनं प्रबुद्धैः ॥ टीका ॥ पश्येति हे कमलनेत्र पश्य
अमरगुप् । अमरान्देवान् । गोपायतीरक्षतीत्यमरगुप् । शक्रः धरणीं पृथ्वीं अमुभिरद्भिः तोयैः
आप्लावयन्तीं कथंभूताभिरद्भिः अद्रिसारसदृशीभिः पर्वतसारतुल्याभिः लोहाभाभिः ॥ किंभू
तो अमरगुप् । अहिघ्नः अहिर्वृत्रासुरस्तं हतवान् । अहिर्वृत्रासुरे सर्पे इत्यमरः ॥ अब्दः ॥ अपोद २

५

4

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

३

स्यसमेघः तस्छंविस्यंदमानं एतादृशोहस्तुबनूरतिशेषः अभिवर्द्धयतिसमंतात्करोति॥ र
हभूमौगोजान्भूमिजातान्तृणादिनित्यादिकांतायाः कथयति॥४॥ अब्बुद्पलाशानभिरंधन
आत्मवक्त्रावार्यस्वरेभनिभगागजेदोः समोरुः सीरध्वजप्रसवतुल्यविषाष्वदासोत्रासंगत
मुदिताप्रसमीक्षमार्दम॥५॥ टीका॥ अब्बुरिति॥ अप्सुरोहतीत्यब्बुद्पमंतस्यपलाशांपत्रंत
त्संनिभेदृशौनेत्रेयस्याःसाघनाज्जातंघनजंउदकंआत्माशरीरंयस्यसघनजात्मात्मचन्द्रः
क्षीरोदमथनोत्पन्नः तेनतुल्यंवक्त्रंयस्याःसाधनजात्मवक्त्राचंद्रः इत्यर्थः वाचारामेसस्तस्य
स्वरोयस्याःसातथावाग्स्वरतीतिवार्यौहंसः इभनिभगारमोरस्तीतेनतुल्यंनिभंगंगमन
यस्याः सारभनिभगागजेदोःसमोरुरीरितिगजोहस्तीतस्यदोःकरः तेनउरुजंघेयस्याःसागज
दोसमोरुः सीरोहलंतस्यास्तीतिसिरीबलभद्रः तस्यध्वजः तालवृक्षः तस्यप्रसवाः फूलानि

३

5

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विषंपानीयंतेनसमानाख्यानामस्यतद्विषाख्यमूर्द्दतोयेतौविषान्हैरास्तंनौ।सीरीध्वजप्रस्व
वतुल्यौविषाख्दौयस्याःसासीरीध्वजप्रसवतुल्यविषाख्हाताल्पल्लवदुन्तनस्तं
नीसर्थः॥असौनायिकात्रापुरुषेणतेनसंगतासल्लितासतीप्रमुदिताप्रहृष्टा॥यार्दं
प्रसमीक्ष्यनार्दंवारिरताीतिवार्दोमेघस्तंदृष्ट्वाप्रमुदितेसर्थः॥५॥मूळ॥सूर्यांशु
नामपतिस्त्रीणामीयाग्नामभिःपरिवृत्तोविषनामदाभिः॥उक्षावरःप्रमुदितः
प्रतिनानदीतिगर्जतिमीक्ष्णहितोञ्चयतुल्यरूपम॥६॥ठिका॥सूर्यांशुनेति॥
सूर्यःआदित्यस्तस्यांशवोरश्मयः॥सूर्यांशुनाम्नातुल्यनामयासांताःसूर्यांशुना
मागावःसूर्यांशुनाम्नांपतिर्गोपतिरित्यर्थः॥उन्नतदृप्तगामीउन्नतीवीराःसदर्प
गामीचेसर्पःवाकूरावेनगौरुच्यते॥नाम्नातुल्यंनामयासंताःयाग्नाम्न्योगावः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

४

ताभिमाग्नाभिः परिवृतः परिवेष्टितः कथंभूताभिर्वाग्नाभिः विषंजलंतस्य
नामयस्यतद्विषनामक्षीरंतद्ददतीतिगावः॥ताभिः उक्षावरोप्रसोप्रमुदितःप्रहृ
ष्टः प्रतिस्पर्द्धमास्यर्थेनदतीत्यर्थः॥ गर्जंतमीक्षणैहितोच्चयतुल्यरूपमिति॥ईक्ष
णानिनेत्राणितेभ्योहितंकिंतत्॥ अंजनंतस्योच्चायस्तेनतुल्यंरूपंतस्यसउक्षणैहि
तोच्चयतुल्यरूपोमेघः॥स्तंगर्जतीप्रतिनदतीत्यर्थः॥ टीमूल॥ एनंपयोदपतिरुन्न
मितंपयोदंस्यस्कंमेलीतलगतः प्रतिगर्जतीव॥भितानवनीवनरुहाक्षिशिरोरुहाभ्यां
संप्रस्थितोमतधरैरभिषिच्यमानां॥ ७ ॥टीका॥ एनमीति॥ प्रत्यक्षंनिर्दिशति॥प
यःक्षीरंददतीतिपयोदाः गावः तासांपतिः वृषभः पयोदपतिः॥किंतदित्याहउ
न्नमितंतमूतपयोदंपयोजलंतद्दातीतिपयोदोमेघः स्तंमैंकथंभूतस्कंधरेवञा

४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आकाशे तिष्टतीति खस्थं तं प्रतिगर्जतीव ॥ कथंभूतः पयोदपतिः महीतलगतः
भूस्थः किंरुता । अवनी पृथ्वीं भित्वा ॥ विदार्य ॥ शिरोरुहाभ्यां शिरसि रोहतः इति शि
रोरुहे शृंगे ताभ्यां हे वनरुहाक्षि वनमंबु तत्र रोहतीति वनरुहं कमलं तद्वदक्षिणी यस्याः
सा तस्याः संबोधनं । पुनः किंभूतः पयोदपतिः संप्रस्थितः ॥ प्रस्थाने प्रसरत्सर्यः
पुनः किंभूतः अमृतधारैरभिषिच्यमानः अमृतमुदकं तद्धारयती त्यमृतधराः मे
घास्तैरभिषिच्यमानः ॥ इति संबंधः ॥ ७ ॥ मूळ ॥ स्त्रोतोजविक्षतजभूधरधातु
रूपाः खस्थाः पयोजसमदृक्छुचिशुक्रमासे ॥ मासोर्नभस्यनभसोरपि संपतंत
स्तीव्रविषं विषधराः परिनिर्वपंति ॥ ८ ॥ टीका ॥ स्त्रोतेति हे अब्जदृक् ॥ पयोजलंत
ज्जातं कमलं तद्वद्देदृशौ नेत्रे यस्याः सा तस्याः संबोधनं शुचिशुक्रमासे ज्येष्ठा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

५

षाढमासयोः विषधराः विषपानीयं तद्धारयंती मेघाः विषंजलं परिनिर्वपंति

वर्षति कथंभूताः विषधराः मासोः मासार्धेमासस्त्राब्दः नतस्यनभसोभाद्रपदाव

णयोः तीव्रं संपतंतः गछंतः पुनः किंभूताः विषधराः स्त्रोतेजविक्षतजभूधरधा

तुरूपाः स्त्रोतश्चिजातं स्त्रोतोजंकमलं विक्षताज्जातं विक्षतजं रुधिरं भूधराः गि

रयः स्तेषांधातवः सुवर्णरजतादयः ॥ स्त्रोतोजंच विक्षतजंच भूधरधातवश्च स्त्रोतो

जविक्षतजभूधरधातुस्तस्तैः तुल्यंरूपंयषांते स्त्रोतजविक्षतजभूधरधातुरूपाः

पुनः किंभूताः खस्थाः खेआकाशेतिष्टंतीतिखस्थाः ॥ इतिसंबंधः ॥ ८ ॥ सुक

स्ययोनिभक्षध्वजसंभवानांमुलानिनादंगिरिगव्हरस्थः ॥ तमोरिबिंबप्रतिबिं

बधारीच्चिरौतिकांतेपवनाशनाशः ॥ ९ ॥ टीका ॥ ॥ सुयोनीति ॥ स्वभ्यासौयोनि

५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्चेतिस्वयोनिः स्वस्यात्मनो योनिरुदकं उत्पत्तिस्थानं तद्रक्षंतीतिस्वयोनिभक्षोऽ
ग्निर्वडवानलः जलभक्षत्वात् ॥ यद्वास्वस्यात्मनो योनिरुदकं उत्पत्तिस्थानं काष्ठं
तद्रक्षंतीतिस्वयोनिभक्षोग्निस्तस्य ध्वजो धूमः तस्य योमेघास्तेषां निनादं श्रु
त्वा मा कर्ण्यमिरिगव्हरस्थः पर्वतगुहास्थितः अस्मन्नमो रिश्वंदस्तस्यबिंबं तस्य
ति बिंधधारी नतिपचंद्रकंबिभर्ति चिरोतिनदतिलत्काते पवनजोवायुत्तम
श्नातीतिपवनाशनाशनः सर्पः पवनाशनं अश्नातीतिपवनाशनाशो मयूरः॥
इतिसमुदायार्थः ॥ ९ ॥ मूल ॥ गोष्ठ्यध्वमनुकमवपुः मतिराजतेसासमाद्रिदेसद्वि
जगोत्रमशत्रुगोपः उर्वीधराभेष्मचिरोयितमध्वरं खेदरहिताम मुदितो हिम
लक्ष्यानः ॥ १० ॥ टीका ॥ गोष्ठ्यध्वति असौसमाद्रिदेसद्विजगोत्तमशत्रुगोपः ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

६

प्रतिराजते ॥ समयोध्याः अद्रयः पर्वताः देसाः असुराद्धिजगोत्तमः तेषांशत्रु
रिन्द्रस्तंमापायत्तरक्षतिसत्तथाइंद्रस्सर्पः कथंभूतः गोष्ठः गवितिष्ठतीतिपुनः
कथंभूतः इंद्रः गोपः कुंकुमवपुः कुंकुमेनकेसरिणासदृशंतुल्यंवपुर्यस्यसकुं
कुमवपुः किं नत्वाखे आकाशे अध्वरं दध्याअपोधारयतीसक्षरोमेघस्तंकथं
भूतंअध्वरं उर्वीधराभंउर्वीधरः पर्वतस्तद्वदाभायस्यसः तंपुनः किंभूतं
अचिरोत्थितंअभिनवोत्थितंमिसर्पः । अहिहान्हस्यतीति । अहिसर्पः स्वंहंती
तिअहिहामयूरः किंभूतं प्रमुदितैः आनंदयुक्तः । पुनः किंभूतः हिमहाव्हया
नः । हिमंहंतीतिहिमहाअग्निहिमहाव्हयानंनामस्यासोहिमहाव्हयानोमयू
रः ॥१०॥ मूळ ॥ दृष्ठोध्वरक्षरतितोयमसावजस्त्रमन्याविमोरगगताविं

६

२१

चयेभराजौ॥ अन्येत्वमी द्विरदवृंदनिभाः क्षरंतः प्रछादयंत्समरवृंदविमानमार्गं

॥१३॥ टीका॥ कृष्णा इति असौ अभ्रपरः अपो धारयंती सप्रभ्ररोमेघस्तोयंजलंक्ष

रंतिवर्षंति। अजस्त्रं निरंतरं यथास्यात्कथंभूतोभ्रपरः कृष्णः श्यामवर्णः। अन्या

विमाचिति अन्योरमाअभ्रपरौअसस्पर्द्धमानौक्षरंतःवर्षतइति। कचिदरागतौ

द्विभराजाविवस्थितौधारयोवर्त्तमानौगजराजौवीकरांप्रसाक्षरंतौवर्षंतस्तथा

रमौमेघौवाद्राव्दः समुच्चये अन्येसुराव्भुपुनरर्थेअभ्रपरामेघाः क्षरंतः अमरवृंद

विमानमार्गप्रछादयति। अमरादेवास्तेषांवृंदः समूहः तस्यविमानंतस्यमार्गपं

थानमिति किंभूताअमी द्विरदवृंदनिभाः द्विरदाहस्तिनः तेषांवृंदः समूहस्तंनि

भास्तत्सदृशारत्यर्थः॥ ११ मूळ वा दा: खगाक्षितिधरामेगेनपकारागनेमीभ

12

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

६

रासभतुरंगमतुल्यघोषाः॥ या च्चीरिताः खमवतत्यवनं क्षरत्तोयाभिः क्षितिं

घतधराः परिनिर्वपंति॥ ९२॥ टीका॥ वार्दा इति घतंनीरं तद्धारयंतीति घतधराः

मेघाः वारिसमानार्थी वारिशब्दः याभिः जलैः क्षितिंपृथ्वीपरिनिर्वपंतिवर्षंति किं

कुर्वंतः वनं क्षरंतः जलं वर्षंतः किंस्त्ता खमवतत्य आकाशं व्याप्य। कथंभूताघत

धराः वाच्चीरिताः वायुनाक्षिप्ताः किंभूताः वार्दाः वारिददातीतिवार्दाः पुनः किंभू

ताः खगाः खे आकाशेगच्छंतीति खगाः पुनः किंभूताः क्षितिधरागमनप्रकाशाः

क्षितिधराः पर्वतास्तेषामागमनमागमनिस्तत्प्रकाशाः तद्वल्लीलाः आगमनका

लेच सादृश्यं पुनः किंभूताः नेमीभरासभतुरंगमतुल्ययोषाः नेमीरथचक्ररभो

हस्तीरासभोगर्दभः तुरंगमोश्वः नेमीचक्रंभश्चरासभश्चतुरंगमश्चनेमीभरास

६

१३

तुरंगमास्तेषांतुल्योघोषोयेषांते॥३२॥मूल॥एषोंघ्रिपाग्राणरिपुघ्नसुतारिसाह्वमारु
ह्यतिहृतिसुगात्रिभुजंगमारिः॥यस्यस्वनैःप्रमुदितस्यममाघबालेतालध्वजावरजसू
नुशराःपतंति॥३३॥टीका॥एषइति॥हेसुगात्रिशोभनंगात्रंशरीरंयस्याःसातस्याः
संबोधनंहेसुगात्रि।एषभुजंगमारिरितिहृतिभुजंगमःसर्पस्तस्यअरिःमयूरःस
किंभूता।अंघ्रिपाग्रानिरिपुघ्नसुतारिसाह्वमारुह्य।अंघ्रिभिःपिबंतीतिअंघ्रिपाः
वृक्षास्तानश्नातीतिअंघ्रिपाशनोग्निस्तस्यरिपुरुदकंतद्धरंतीतिरविस्तस्यसूनुः
कर्णःस्तस्यरिपुःअर्जुनस्तत्समानाह्वानामयस्यसोर्जुनवृक्षः ककुभवृक्षस्तमारोहणं
कृत्वाहेबालेयस्यप्रमुदितस्यप्रहृष्टस्यस्वनैःशब्देःश्रुतामममाद्यस्मिन्नहनितालु
ध्वजावरजसूनुशराःपतंति।तालध्वजोबलभद्रस्तस्यावरजःकनिष्ठोविष्णुस्तस्य

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

६

सूनुः कामस्तस्यशराः बाणाः पतंति॥ ४३॥ मूलं॥ उस्रामयं स्थलगतोत्तितथैव
वाभ्यो वाजोद्विजो हरिदगेषडशार्द्धगूढः॥ यातायनः स्वशायनः स्मरति स्थलस्य
चक्षुश्रवावनभवः सुरशत्रुनामाः॥ ४४॥ टीका॥ उस्रेति। एषः अर्जः उस्रामयं अ
तिस्वादति। उस्रागावस्तासां इयं गोमयं मित्यर्थः॥ वारिजातो वार्जः कमलस्तद्रूपः
कथंभूताः द्विजः द्वौवारौजन्मयस्य सः पुनः कथंभूतात्तथैवाभ्यः॥ स्थलगतः ज
लभ्यो निसृतस्थल शुष्कभूमीप्राप्तः पुनः कथंभूतः हरिदक्रूरिर्जगस्येवदस्ये
यस्यसः पुनः किंभूतः दशार्द्धगुढः दशानामर्द्धं पंच पंचभिकथपैर्दृग्गूढः प
रिवृतश्चरतीत्यर्थः पुनः किंभूतः वनेभवः वनंजलंतस्मात्स्त्रोजन्मयस्य सः च
क्षुरेवश्रवणेयस्यसचक्षुश्रवासर्पः स्थलस्मरति ध्यायति स्थलस्येति स्थलस्यति

६

15

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कर्मणीषष्ठी। स्मृतस्पर्थेकर्मण्यनेनसूत्रेण किंभूतः वातमश्नातीति वाताशनः पुनः
किंभूतः स्वशायनः स्वमुन्यैर्विवरं तस्मिन्छयनं यस्यसः पुनः किंभूतः सुरशत्रुनामासु
रेन्द्रस्तस्यशत्रुः वृत्रासुरस्तस्यनामयस्यसः सर्पः सर्पः ॥१४॥ मूल ॥ पक्ष्यश्वमेध
तुरगप्रतिमोऽत्र वर्णी बार्हिनवत्कृतिसमाह्वयते ऽहिरिपुः ॥ मेकस्तथैवस्वशानाशनमे
घवर्णीशब्दंकरोसतिमन्द्रांविषराशिमग्नः ॥१५॥ टीका ॥ पक्षीति ॥ पक्षमस्तीतिप
क्षीमयूरः बार्हिमितिवनहुसमाकृतेवर्हं दातीतिबार्हो मेघस्तं किंभूतः अश्वमेधोय
ज्ञस्तस्यतुरंगस्तत्प्रतिमाशोभायस्यासो अश्वमेधतुरगप्रतिमः पुनः किंभूतः अ
त्रोवर्णीत्रिलपीतादुयोयस्यसः पुनः किंभूतः अहिघ्नः अहिः सर्पस्तंहंतीसः भे
कस्तथैवातिमन्द्रांशब्दंकरोति किंभूतः स्वयशोनः मश्नातितीस्वशानाशनः सर्प

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

६

स्तेन वेघावाणी यस्यसः स्वरनानार्ते वेघयाणीमंडकः पुनः कथंभूतः विषरावि
मग्नः विषंपानीयतस्यरार्शोमग्नः प्रविष्टइसर्थः ॥ ७ ॥ सुळ ॥ नाविष्करावणमु
पेसकुमात्तसाव्हमाक्रीडते मधुकल्लोरमया समेतः ॥ अन्नास्त्वयंमगिवराभमु
पेसगोजंनारामथा सहपयः पतिज्ञांवरणीतो ॥ ७ ॥ टीका ॥ नाविष्कृति विष्कराः
पक्षिणतेषांवनं विष्विंदावनं कोटरकिंस्तुनादिनामिसर्थः ॥ वनपुरगेस्यादिणचे
विष्किरावणमुपेसागत्यनापुरुषः अनयासमेतः संयुक्तः आक्रीडते किंभूतोना
मधुकल्लः मेदनमतः किंभूतंवनं कुमात्तसाव्हं कुमात्रासमानाव्हायनस्तुमात्तसा
व्हंकदंवकवनमिसर्थः तुपुनः ॥ अन्यो ऽ यनापुरुषः रामयासहपयः पतिज्ञांवरणी
तेपतिः समुद्रस्तत्रजातां लक्ष्मीमिसर्थः ॥ रामां क्रीनयासह गोजंतुपेसगोः प

६

17

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धीतस्यांजातंउत्सन्नंगोजंदूर्वासाक्रमिसर्थः किंभूतंगोजंमणिवराभंमणेर्वरश्मि
न्द्रनीलस्तत्तुल्याभायस्यतन्मणिवराभं ॥३६॥ मूल॥ स्यूतंमहत्क्षतजवर्णनिभंत
तोसौविभ्रमत्रमुनिचभिनत्तिसरोरुहाणि॥ तज्जेनचापिरजसावनीतांवयस्थोप
भ्युधरत्सवकिरसभिषिच्यमानः॥ ३७॥ टीका॥ स्यूतइति॥ असौनरः अमुनि
सरोरुहाणिकमलानिभिनत्तिछिनोत्तिकिंकुर्वस्यूतंवस्त्रमुच्यतेकिंभूतंमहत
दीर्घम्॥ पुनः किंभूतंक्षतजवर्णनिभंक्षतंरणांनस्माज्जातंरुधिरंतस्यवर्णोर
क्तंस्तंनिभंतत्सदृशं पुनः वयस्थः वयसितिष्ठतीतिवयस्थः तज्जेनचापिर
जसातत्सरोरुहजातेनधूल्याअपितिनिश्चयेवनितांस्त्रियंअभ्युरतिविजि
गीषतिअवकिरतिविक्षीपति॥ कथंभूतोवयस्थः॥ अभिषिच्यमानः॥ जलैरित्यर्थः॥ ३७॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

१०

मूल॥ पंकेनिमग्निमिव कंदमदः सवारि गर्जति मिक्षयुदवृंदमिवाविभाषि॥ वा
र्यात्मनामदनचित्रतनुः सुपर्णयोषिद्धनः समदनः प्रतिरोरवीति॥ ३८॥ टीका॥
पंकेइति॥ अदः इदानीं इह समूह गजसमूहं अवभाति शोभते॥ कथंभूतं पंकेनि
मग्नं कर्दमेन लिप्तं॥ पुनः किंभूतं सवारि वारिणा सहवर्त्तते सवारि किंकुर्वनार्ज
न्किमिवति मिक्षपदवृंदमिवति मयो मत्स्यास्तेषां क्षयो निवासागृहमिति स्तत्त
दानी तित्ति मिक्षयदामे घास्तेषां वृंदमिव स्थूलतासाधारणं सुपर्णी मयूरः नवो
भनानि पर्णानि यस्य सः सुपर्णो मयूरः प्रतिरोरवीति अतिशयेन शब्दं करो
रोतीत्यर्थः॥ किंभूतः सुपर्णो वार्यात्मनादनचित्रतनुः॥ वारिजलं तत्सरूपआ
त्मा देहो येषां ते वार्यात्मनस्तेषां कीटानां अदनेन भक्षणेन चित्रता अनेकवर्णा ३०

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तनुर्यस॥ पुनः किंभूतः योषिरव्रत्तः योषिद्भिर्मयूरीभिर्वृतोवेष्टितः॥ पुनः किंभू

म तः सदनः सकामः॥ १८॥ मूल॥ विस्फाटितांबररवेणरिरिंसुरेषसंत्रासितोत

डिवनोकहनिष्कुरस्थः॥ संलीयतेतडितमप्यसौविक्ष्य खात्स्वंमहत्तरम

सौसमनुप्रविष्टः॥ १९॥ टीका॥ विस्फाटितेति॥ एषः नरः अनेकहानिष्कुरस्थसं

लीयतेअतिविशति॥ अनोकहः कुटः शालः निष्कुरस्थः कोठरस्थः॥ किंभूतः॥

रिरिंसुः कामुकः॥ पुनः कथंभूतः विस्फाटितांबररवेणाशाद्भितजलदशा

ब्देनसंत्रासिनः भययुक्तः पुनः किंभूतः तडितं विद्युतंअभिवीक्ष्यदृष्ट्वा विग्नः

उद्विग्नः॥ अपितिनिश्चये असौप्रत्यक्षः समेकृप कोरणखंस्तुन्यंखात्स्वंअनुप्र

विष्टः बिलाद्बिलं दूरंप्रविरलसर्पः कथंभूतंखंमहत्तरंदीर्घम्॥ १९॥ मूल॥ एना

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यदुत्तमवच: सुमना: सत्कारत्वा दिनं सह तया प्रियया सक्षीराः॥ युक्तं चतुर्भिर
नडुद्भिरदीनवद्भिरारुह्य यानमथ संप्रययौ स्वगेहम्॥ २०॥ एतावदति॥ अथान
तरं स सुमना: शोभनं मानो यस्य स: स्वगेहमात्मगृहं संप्रययौ॥ जगाम किं
कृत्वा यानं आरुह्य यानं रथमुच्यते॥ किंभूतं यानं चतुर्भिरनडुद्भिर्वृषभैर्युक्तैः
कथंभूतैरनडुद्भि: अदीनवद्भि: अहीनमारोग्यं यथा स्यादेवं वहंती त्यदीनषा
हस्तैर्बल्लिभिरिसर्पः॥ पुन: किं कृत्वा तावदिति वाक्यालंकारे उत्तमवच: उक्ता
कथमपीत्वाभूय: किं कृत्वा दिनं दिवसं तया प्रियया सह रत्वा॥ क्रीडित्वा कथंभू
त:॥ अक्षिलः॥ पुष्पं गरसर्पः॥ रति पादपूरणे॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥ छ॥

३३

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1672
Dist Nagpur

21

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दातीत्युद्ः मेघः खगाभिः ॥ खेआकाशेगच्छतीतिखगाः ॥ बलाकाः स्ताभिः शबलश्चित्रः ॥ क
थंभूताभिः ॥ सिताभिः ॥ मुक्ताभिः किंभूतोमेघः असितः कृष्णः भातिवनंजलमिवविभातिशे
भतेकैः वार्जैः वारिसमानार्थोवारिशब्दः तस्माज्जातैः वार्जैः ॥ कमलैः ॥ कथंभूतैः सितै सुकै
पुनः कथंभूतैः प्रबुद्धै पुष्पितैः ॥ सिद्धोक ॥ गोष्ठं धृतंसुधृतंवाडिभरभूमिरम्यंगोभिः समु
च्चरतियद्वहुधाहिमघ्नः ॥ गव्यंतदंबरगतंशिखिजातसंस्थं विस्थंदमानमभिवर्द्धयतीर
गोजान् ४ टीका ० गोष्ठमितिगावितिष्ठंतीतिगोष्ठमधृतंपानीयं ॥ सुधृतवाडिभरितिसु
धृतंनीरंवहतीतिसुधृतवारोरस्यापस्ताभिरभूमिभिः ॥ अग्रभवंअग्र्यंसतगोभिरश्मिभिः स
मुच्चरतिशोषयति ॥ यद्वहुधाबहुप्रकारंप्रकारेधाप्रत्यय ॥ कः असौहिमघ्नः ॥ आदित्यः
गोषुरश्मिषुभवंगव्यंनीरंअंबरगतंआकाशस्थं शिखीमग्निस्तस्माज्जातोधूमः समात्माय

[OrderDescription]
,CREATED=21.10.20 11:24
,TRANSFERRED=2020/10/21 at 11:27:28
,PAGES=22
,TYPE=STD
,NAME=S0004279
,Book Name=M-1672-RAKCHHAS KAVYA TIKA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection